

saa ofte er sagt, at efter at Baandene var sprængt, opstod der en Tilstand, hvor der var større Klasseforskel, større Nød og større Ufrihed for den store almindelige Befolkning end nogen Sinde før. I den Kendsgerning, at det gik saaledes, da Baandene sprængtes, tror jeg, man kan sige, at Socialismen har sit Udspring. Den kunde i Midten af forrige Aarhundrede staa frem i de forskellige Lande og sige: Se, hvorledes Befolkningen udbyttes, og da det er begrundet i, at den frie Konkurrence er gennemført, maa Opgaven være at afskaffe denne frie Konkurrence igen, og det kunde Socialismen saa meget lettere gøre, som de besiddende Klasser, uagtet de, den Gang Næringsfriheden skulde gennemføres, havde gjort alt muligt for at modsætte sig dens Gennemførelse, resolut kastede de gamle Former over Bord og gik ind i den nye Tilstand, der kom med Næringsfrihedens Indførelse, fordi de opdagede, at den gamle Ordning aldrig nogen Sinde havde givet bedre Chancer for Kapitalismen, for Udbytning, end Næringsfriheden kom til at give. Derfor allierede Kapitalismen sig med Friheden og raabte ud i Landet: Hvad er det, I klager over, I har jo Friheden, saa benyt den Frihed, og arbejd jer frem saa godt, I kan! En saadan Tilstand var det, der gav Gro-Bund for Socialismen. Enhver kunde se, der var noget galt ved Tilstanden. Hvad var da mere nærliggende end at afskaffe den frie Konkurrence, under hvilken saadanne Tilstande fremkom? Men den Del af Demokratiet, for hvem Ordet Frihed var mere end en Frase, kom i Virkeligheden til i en Del af sidste Aarhundrede at staa i høj Grad desorienteret overfor hele dette Forhold. Man havde ventet Retfærdighed af Frikonkurrencens Indførelse, og saa saa man Uretten brede sig som aldrig før. Det er en af de store Synder, som Højres ansvarløse Styre her i Danmark i Slutningen af sidste Aarhundrede ogsaa har paa sin Samvittighed, at det førte til, at Demokratiets Kræfter blev slidt op i en haabløs politisk Strid, saaledes at det danske Demokratis Sind næsten helt var vendt mod selve denne meningsløse politiske Kamp i Stedet for, at der kunde blive Tid til at orientere sig socialt og økonomisk overfor de Problemer, som Tiden bragte. Det er dog klart, at det virkelige Demokrati maatte før eller senere

ledes ind paa at søge at finde Aarsagen til, at denne Frikonkurrence ikke kom til at betyde virkelig Frihed for den største Del af Befolkningen. Og her ser vi da i Virkeligheden, hvorledes Liberalismen efterhaanden ledes hen mod større og større Klarhed over de økonomiske Problemer om end paa forskellig Maade i de forskellige Lande. Man ledes ind paa den Tankegang, som i hvert Fald her i Danmark beskæftiger mange alvorlige Mennesker, hvordan Befolkningens Tilvækst og hele den moderne Tekniks Udvikling skaber mægtige Værdier i vort Samfund, som bundfælder sig i Jorden og indkasseres af Enkeltmand, skønt de er skabt ved hele Samfundets Vækst og Arbejde. Derfor er den Jordpolitik, der sikrer Samfundet sit og Individet sit, en Frigørelsens Lovgivning, en Liberalismens Lovgivning. Eller jeg kunde tage et andet Eksempel, nemlig hvordan Demokratiet rundt om i Landene efterhaanden ledes ind paa den Tankegang: Se, hvorledes denne frie Konkurrence i Virkeligheden er i Færd med at afskaffe sig selv ved, at den Frihed, som Produktionen har faaet til at indrette sig, som den vil, er vendt om i sin Modsætning, saa den betyder Udbytning og Ufrihed for Befolkningen. Derfor siger jeg, at en Trustlovgivning, en Lovgivning, der sikrer Befolkningens Frihed, i Virkeligheden er en liberalistisk Lovgivning. Jeg kunde tage et tredje Eksempel frem. Paa Pengevæsenets, paa Bankvæsenets Omraade, er der tilsyneladende Frihed, Selskaber opretter Pengeinstitutter, som Befolkningen frivilligt indsætter deres Penge i. Men efterhaanden fører det til, at en halv Snes Mennesker faar Hals- og Haandsret over hele Samfundets Produktion, fordi de bestemmer, hvad der skal finansieres, og hvad der ikke skal finansieres. Derfor vil en Lovgivning, der bringer de store Pengeinstitutters Metoder og Dispositioner frem i Dagens Lys, betyde en Frihedslovgivning, en liberalistisk Lovgivning.

Naar derfor den højtærede Landbrugsminister og de Herrer Venstremænd taler om Liberalisme, som den eksisterede for 120 Aar siden, de frie Kræfters frie Spil, saa er det en Liberalisme, som forlængst er krævet om i den brutaleste Konservatisme. Paa alle de Omraader, jeg her har nævnt, vil en Lovgivning af den nævnte Art vel betyde et Indgreb i og en Begrænsning af de frie